

Metoder inom nordistiken

Interaktionell lingvistik

Jan Lindström
Helsingfors universitet

Föreningen för nordisk filologi, Åbo, 5/10 2012

Vad är IaL?

- Lanserades i början av 2000-talet
 - Couper-Kuhlen & Selting 2001
 - Jakob Steensig 2001
- Resultatet av att språkvetare börjat använda samtalsanalys som forskningsmetod
 - 1980- och 1990-talet
- Vad är CA?

CA:s ursprung

- En typ av mikrosociologi
 - Jfr etnometodologi
 - Motreaktion på experimentell socialpsykologi och teoridrivna socialvetenskaper
 - USA, 1960-talet
 - Harvey Sacks
 - Emanuel Schegloff
 - Gail Jefferson
- ”Radikalt empirisk” analysmetod

Analytiska utgångspunkter

- Allt är relevant och strukturerat
 - ”order att all points”
 - Deltagarna handlar inte på måfå
 - Analysen kan inte utesluta någon observerbar detalj
 - Detaljerna är tillgängliga för deltagarna
 - (analysen får inte tvinga in något som inte går att observera)
 - Analysen utgår från riktiga, icke-manipulerade data
 - Lagrade så att de troget och adekvat representerar det som var observerbart i den riktiga situationen
 - Inspelning och transkription
- Materialet ger kategorierna, från det speciella till det allmänna
 - Induktiv analys

Samtalsanalysens hörnstenar

- Turtagning
 - Turtilldelning, turbytesplats
 - Turkonstruktion med ”enheter”
- Sekvensstruktur
 - Yttrandepar, IRE-sekvenser
- Preferensstruktur
 - Social preferensordning påverkar utsagans form
- Reparation
 - Åtgärda problem med produktion, hörbarhet, förståelse

Upptäcktsprocedurer i CA & IaL

- Studera en inspelning och transkription
- Identifiera ett återkommande mönster
 - A) ett interaktionsfenomen
 - B) ett språkligt fenomen
- Analysera en instantiering i förhållande till antecedenter och subsekventer
- Rekonstruera kategorierna från samlingar av instantieringar
- Gör en generalisering som baserar sig på detta

Basala frågeställningar i IaL

- Sacks: ”lingvistik är den mest utvecklade sociala vetenskapen”
- Hur språket gör interaktionen möjlig
- Hur språket påverkas av att språkandet sker här och nu i växelverkan med andra deltagare

Centrala teman i IaL

- Interaktiva markörer och praktiker
 - Responsord, konnektiv, referens
- Språkandets syntax
 - ”Inre och yttre syntax”
 - On-line syntax och inkrementering
- Prosodi i interaktion
 - Identifiering av handlingar och enhetsgränser

Några exempel på språkandets syntax

- Direktionaliteten i turkonstruktion
- Sekventialiteten i turkonstruktion
- Sekventialiteten i diskurskonstruktion
- Jfr Schegloff 1996 ”positionally sensitive grammar(s)”

Frågor om direktionalitet

- Vad är ”bidraget” till samtalet och hur länkas det till andra(s) bidrag?
 - Initiala partiklar etc.?
 - Hur vet vi att detta är början på ett bidrag?
 - Hur vet vi att ett yttrande håller på att nå sitt slut?
 - Finns det någonting efter ”slutet”?
- Vad är ”interaktionellt” och vad är ”grammatiskt” (eller syntaktiskt) i detta?

Inledning^{ar} och avslutning^{ar}

1) PTS:Hundpensionat. Kunden ska lämna sina hundar på ett hundpensionat;
K= kund på telefon.

01 K: Å så hämtar (vi) dom om vi hinner

02 på söndakväll d[å:]

03 E: [↑Ja prec_i:s,

04 K: (pt)

05 E: Nämen de fungerar nog sörrö_i=

06 K: =Ja: de vore jättebra:.

Tursegmentering, Lindström 2008

Turkonstruktionsenhet				
<i>Initialt övergångsområde</i>			<i>Finalt övergångsområde</i>	
Kon- text	Begynnelse	Kontribution		Kon- text
			Projicerat slut	
Å	så	hämtar dom om vi hinner	på söndakväll	då:ç
Ja			preci:s,	
Nämen	de	fungerar	nog	sörrö:ç
Ja:	de	vore	jättebra:.	

Inkrementering

2) Luckan; Två kolleger diskuterar rapporteringsfrekvens för försäljningslistor.

1 A: men dedär, Har du nån att hur ofta vill ni (2,0)

2 ja menar att- att dedär att de att ja: (.) ja faxar varje da så (0,6)

3 så dedä: de:e kanske int så hemst ki va för er att ha tusentals listor .

04B:. hh

05A: **för [varje föreställning.**

06B: [mm:m

7 <Nå de:e kanske onödit> att nu räcker de väl me-

8 Om de ha hänt stora förändringar så brukar de komma en ny men att, (0,2)

9 .hh två gånger, (1,0) kanske räcker.

10 (0,6)

11A: Jå:=

12B: =**i** veckan.

13A: Just.

Turens inre sekventialitet

- Utformning av föregående och efterföljande turdelar i flerledade turer
 - Specifika drag i första TKE:n?
 - Specifika drag i senare TKE:n?
- Flerledade frågor (Lindholm 2003; Linell, Hofvendahl & Lindholm 2003)
- Verbinledda deklarativer (Linell 2003, Mörnsjö 2002)

Flerledad fråga

3) INK:10 (Lindholm 2003); Läkarkonsultation.

01 D: å å å de dä (p) **hu tål du (p) bastuvärme?**

02 **blir du sjuk efteråt**

03 (p)

04 P: n:ä:ä (p)fa[ktist sant de ha-

05 D: [bra (p) just så

06 P: mm de ha ja klara riktigt bra

Verbinledd deklarativ som senare turdel

4) GSM; Diskussion om musikstilar med gymnasister, G=gymnasist.

01 G: mm (.) men jag tycker inte om Lisa Ekdahl
02 (.)
03 jag vet inte varför,
04 hon verkar så kom å hjälp mej å dö på nåt sätt
05 (.)
06 **sitter hon med *sin gitarr* såhär**

Turens yttre sekventialitet

- Turens utformning i relation till dens sekventiella position
 - Skillnad mellan första turer (initiativ) och senare turer (responser)?
 - Studier om responsiva (elliptiska) och reaktiva (upprepande) konstruktioner; Linell 2005
 - Studier om hur responsiva handlingar bildas; Fox, Thompson & Couper-Kuhlen (u.u.)

Verbinledd deklarativ i responstur

5) PTS: GRU7B. Telefonsamtal; C har berättat med vilket tåg hon reser till staden där T bor.

01 T: Tju:go över tre: när var'u här då:,

02 (0.4)

03 C: Ti:e i fy::ra,

04 (2.0)

05 T: Ha,

06 C: Om du kan åka å hämta mej då,

07 T: Mm.

08 C: Eller nå:gon,

09 T: Mm:ç

10 (1.8)

11 T: **Kan ja gör,**

12 C: Mm:

Diskursens sekventialitet

- Dialogisk grammatik (Linell 2005)
 - Dialog och diskurs bildas av mönster som återkommer från interaktion till interaktion och har en inre (temporal) ordning
- Studier av ”lingvistiska praktiker”
 - *Concessive repair* (Couper-Kuhlen & Thompson); x-och-x-konstruktionen (Lindström & Linell 2007)
 - *Show concessions* (Antaki & Wetherell); koncession och återgång (Lindstöm & Londen u.u.)

X-och-x-konstruktionen

6) GSLC:A3212011. A och B rensar svamp.

01 A: nu har ja (1,0) gjort färdi kantarellerna (0,5)

02 å va lite de blev du

03 B: ja:ç men [()]

04 A: [bara tre] små burkar. (.) ja små å små men,
(.) i alla fall tre burkar utav alla dom kantarellerna.

Verbal generalisering av x-å-x

a) Överdrift

Bara tre små burkar

b) Fokuserat
problem

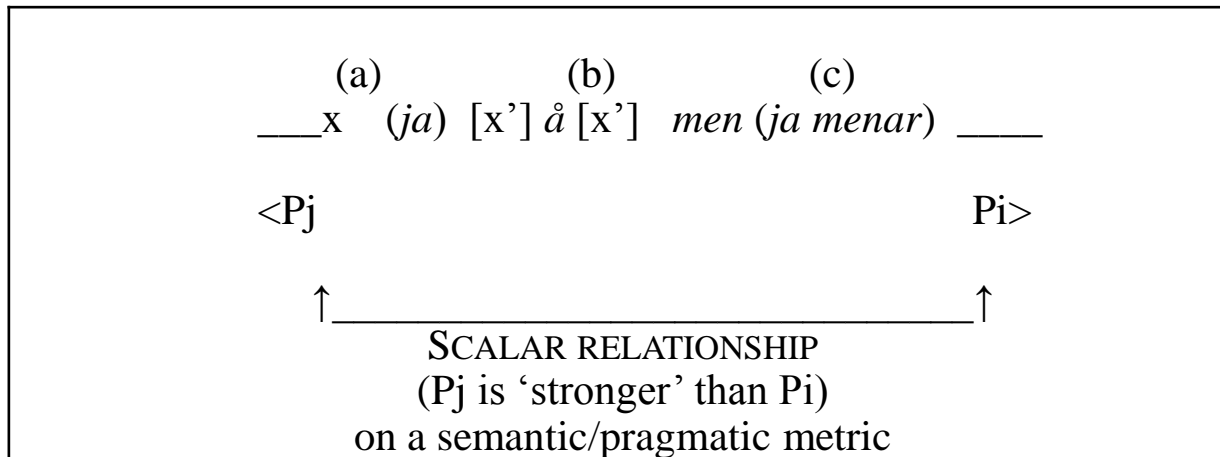
Ja små å små

c) Reviderad
karakteristik

Men i alla fall tre burkar

Schematisk generalisering av x-å-x

a = original, b = fokuserat problem, c = "reparation"

Koncession och återgång

7) GRIS:TT3. Bedömning av musikvideor i TV.

- 1 A: >sen låten< (be-) vill ja inte ens kommentera
2 ja tycker de va dålit ()
3 *den va för tunt producerad för att verklien slå.*
4 >**ja förstå**r (va) liksom< va mina eh .hh kollegor här breve säger
5 att **visst**, de e en jävlicatchy låt
6 **men** den e liksom (0.4)
7 *den e lite för tunt producerad*
8 på ett sätt som inte riktit tycker ja håller för en sån här låt

Verbal generalisering av K&Å

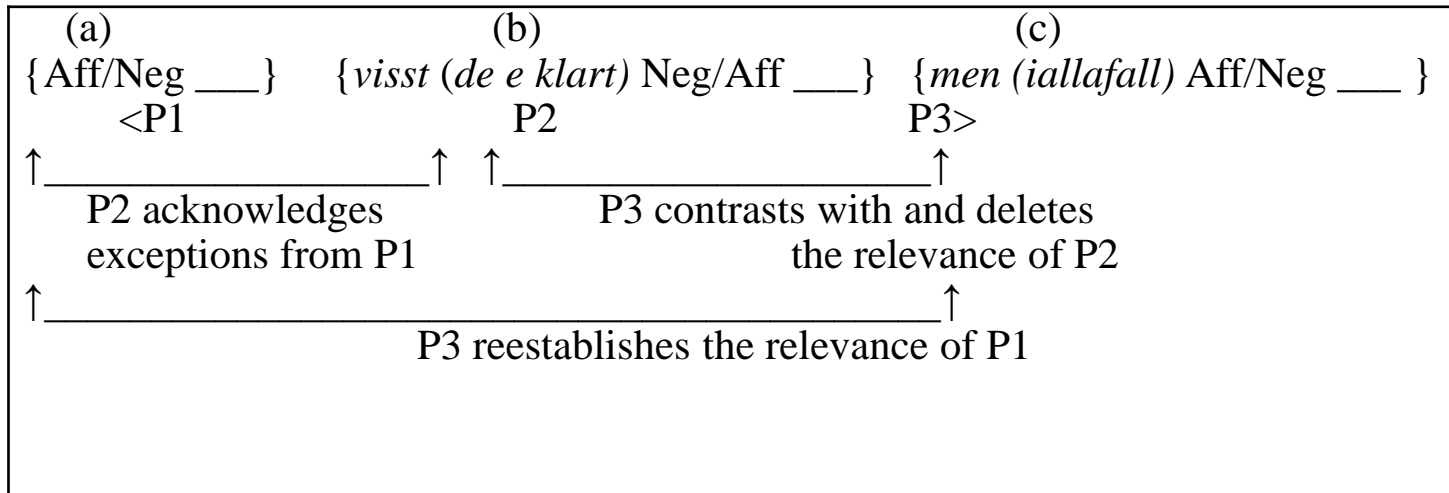
- a) Drag 1 Påstå något:
Den va för tunt producerad

- b) Drag 2 Erkänn andra synpunkter:
Visst, de e en jävligt catchy låt

- c) Drag 3 Återgå till det som sades i 1):
Men den e lite för tunt producerad

Schematisk generalisering av K&Å

a = original , b = koncession, c = återgång till (a)

Slutsatser

- Språkandets syntax är positionsberoende enligt olika axlar
 - Direktionellt (turens inre struktur)
 - Sekventiellt (turen i förhållande till kontexten)
- Sekventiell organisation är av grammatisk betydelse och en väsentlig del av många ”konstruktioner”
 - Bjuder på ”distinktiva drag”
 - Sammanfall mellan viss sekvensposition och viss grammatisk form

Vad är interaktionell lingvistik då?

- Metod?
 - ”interaktionell”
 - CA-metod för förståelse av interaktionella rutiner
 - IaL är den uttrycksform av CA som uppstått genom att lingvisterna praktiserat CA
- Teori?
 - ”lingvistik”
 - Språklig analys på lingvistisk grund; grammatik, fonetik, pragmatik, semantik
 - Tvärspråklig; visst intresse för typologiska drag
 - IaL är modell-/teoribildande med tiden?

Referenser

- Antaki, Charles & Wetherell, Margaret (1999) Show concessions. *Discourse Studies* 1, 2--27.
- Couper-Kuhlen, Elizabeth & Ono, Tsuyoshi (2007) 'Incrementing' in conversation. A comparison of practices in English, German and Japanese. *Pragmatics* 17, 513-52.
- Couper-Kuhlen, Elizabeth & Selting, Margret (2001) Introducing interactional linguistics. I: Selting, M. & E. Couper-Kuhlen (red.), *Studies in Interactional Linguistics*. Amsterdam: Benjamins. 1-22.
- Couper-Kuhlen, Elizabeth & Selting, Margret (2005) A linguistic practice for retracting overstatements: 'Concessive Repair'. I: Hakulinen, A. & M. Selting (red.), *Syntax and Lexis in Conversation*. Amsterdam: Benjamins. 257-288.
- Fox, Barbara E., Sandra A. Thompson & Elizabeth Couper-Kuhlen (u.u.) *Grammar and everyday talk: building responsive actions*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lindholm, Camilla (2003) *Frågor i praktiken. Flerledade frågeturer i läkare-patientsamtal*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Lindström, Jan (2008) *Tur och ordning. Introduktion till svensk samtalsgrammatik*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Lindström Jan (2009) Interactional linguistics. I: D'hont, S., J-O. Östman & J. Verschueren (red.), *The pragmatics of interaction*. Amsterdam: Benjamins. 96-103. Lindström, Jan & Karlsson, Susanna (2005) Verb-first constructions as a syntactic and functional resource in (spoken) Swedish. *Nordic Journal of Linguistics* 28, 97-131.

- Lindström, Jan & Linell, Per (2007) *Roli å roli. X-och-x som samtalspraktik och grammatisk konstruktion. I: Engdahl, E. & A-M. Londen (red.), Interaktion och kontext. Nio studier av svenska samtal.* Lund: Studentlitteratur. 19–89.
- Lindström, Jan & Londen, Anne-Marie (u.u.) Concession and reassertion. On a dialogic discourse pattern in conversation.
- Linell, Per (2003) Responsiva konstruktioner i samtalsspråkets grammatik. *Folkmålsstudier* 42, 11–39.
- Linell, Per, Hofvendahl, Johan & Lindholm, Camilla (2003) Multi-unit question turns in institutional interactions: sequential organizations and communicative functions. *Text* 23–4, 539–571.
- Linell, Per (2005) En dialogisk grammatik? I: Anward, J. & B. Nordberg (red.), *Samtal och grammatik. Studier i svenskt samtalsspråk.* Lund: Studentlitteratur. 231–328.
- Mörnsjö, Maria (2002) *V1 declaratives in spoken Swedish. Syntax, information structure, and prosodic pattern.* Lund: Lund University.
- Schegloff, Emanuel A. (1996) Turn organization: one intersection of grammar and interaction. I: Ochs, E., E. A. Schegloff & S. A. Thompson (red.), *Interaction and grammar.* Cambridge: Cambridge University Press. 52–133.
- Silverman, David (1998) *Harvey Sacks: Social science and conversation analysis.* New York: Oxford University Press.
- Steensig, Jakob (2001) *Sprog i virkeligheden. Bidrag til en interaktionel lingvistik.* Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Material

- GRIS = Kärnkorpusern för projektet *Samtalspråkets grammatik*. <http://www.ofti.se/gris/index.html>
- GSLC = Göteborg Spoken Language Corpus. <http://www.ling.gu.se/projekt/tal/index.cgi?PAGE=3>
- GSM = Gymnasisters språk- och musikvärldar. Göteborgs universitet.
- INK = Interaktion i institutionell kontext. Nordiska språk, Helsingfors universitet.
- Luckan = Telefonsamtal inspelade vid Luckan i Helsingfors. Nordiska språk, Helsingfors universitet.
- PTS = Privata telefonsamtal. Anna Lindström, Uppsala universitet.